

Woensdag 16/09/1914 - ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Uit Veenhuizen meldt men ons:

Maandagochtend zijn de eerste Belgische vluchtelingen in het vluchtoord te Veenhuizen III aangekomen. Er werden er vandaag 270 verwacht. Maar om 8 uur bracht de motorschuit er slechts 34, uit Rotterdam komende. Enige uren later kwamen er 34 uit Vlissingen.

In de verblijfszalen van het oude gesticht werden de 68 Belgen, grotendeels vrouwen en kinderen, bijna allen uit Antwerpen en omstreken, een enkele uit Oostende afkomstig, door de regeringscommissaris en door de verpleegsters vriendelijk ontvangen en goed verzorgd. Terstond werd er warme melk geschonken en werden erwtensoep en brood opgediend, wat ze zich goed lieten smaken. Een comité te Veenhuizen ten behoeve van de vluchtelingen opgericht, had de zalen met bloemen gezellig en vrolijk gemaakt.

De correspondent van de Daily Telegraph te Antwerpen schat de schade door de invallende Duitsers in België aangericht op fl. 500 miljoen.

Men schreef ons maandagochtend uit Vlaanderen:

Zoals reeds uit het communiqué der Belgische regering is gebleken, hebben de Belgische troepen zich na vier dagen onvermoeid vechten, onder de bescherming der forten van Antwerpen terug moeten trekken, wijkende voor de aangroeiende overmacht.

Toch moet men over hetgeen in deze dagen door het Belgische leger bereikt is niet gering denken.

Van overwegend belang is wel, dat de vierdaagse slag van invloed kan geweest zijn op het grote drama, dat zich aan de Marne afspeelt. Door het besliste optreden en standhouden der Belgen waren Duitse korpsen, die zich zuidwaarts spoedden, verplicht met grote haast rechtsomkeert te maken. Dit maakt, dat de slag in Brabant zijn eervolle plaats vindt in het kader der algemene krijgsverrichtingen.

Een ander resultaat is, dat Mechelen en Aarschot weer in handen der Belgen zijn, dat door de verliezen de Duitse bezetting van het land zeer verzwakt is, en bovendien, dat de verbinding Brussel-Luik voor een nog niet te bepalen tijd verbroken is.

Herhalen dergelijke stoutmoedige uitvallen van het rond Antwerpen liggende Belgische leger zich, dan zal de toestand voor de Duitse troepen hier zeer moeilijk worden, temeer, daar op het Franse oorlogsterrein de terugtocht naar het oosten het zenden van hulp van die zijde onmogelijk maakt.

De Maastrichtse correspondent van de Tijd seint: in verschillende Belgische gemeenten van door de Duitsers bezet grondgebied vertonen zich weer Belgische huzarenpatrouilles (lansiers).

In de nabijheid van Rochefort is een Duits vliegtuig neergeschoten. De beide inzittenden (een officier en een burger) werden gedood. Het vliegtuig had in de vleugels veel kogelgaten.

Aan het Nieuws van de Dag wordt uit Gent geseind: de Belgische militaire overheid keurt de houding van burgemeester Braun af, inzonderheid wat betreft de ontwapening van de burgerwacht, die bij de burgerij intussen algemene instemming heeft gevonden en waarschijnlijk de stad voor veel overlast heeft bewaard.

Parijs, 15 september. Het officiële communiqué van vanmiddag 3 uur behelst dat het Belgische leger zijn uitvallen in de buurt van Antwerpen voortzet en de vijand ernstige verliezen toebrengt.

Londen, 15 september.

Volgens de Daily News zeggen de passagiers van de vanavond aangekomen Vlissingse stoomboot, dat Belgische en Engelse troepen Brussel, na ontruiming door de Duitsers, hebben hernomen.

Philip, de oorlogscorrespondent in België van hetzelfde blad, seint van een vluchteling uit Brussel te hebben gehoord dat vier dagen geleden maar 2000 Duitsers meer in Brussel waren.

Woensdag 16/09/1914 - avondeditie

Londen, 16 september. Ook de correspondent van de Daily News te Antwerpen seint, dat de Duitsers Brussel ontruimd hebben. Von der Goltz had die ontruiming zelf in een proclamatie aan de bevolking aangekondigd. De Duitsers zouden op Namen en Luik terugtrekken.

(Als de ontruiming werkelijk geschied was, dan zouden wij, naar ons voorkomt, het bericht daarvan wel reeds uit Brussel zelf ontvangen hebben. Redactie)

In het zuidwesten van België.

Een onzer oorlogscorrespondenten schrijft ons:

Het zuidwestelijk deel van België is steeds tamelijk verwaarloosd in de berichten der oorlogscorrespondenten, die zich, als vliegen op de suiker, in Leuven verdrongen. Ook de fotografen zijn niet achterlijk en hebben hun geïllustreerde bladen verrijkt met kiekjes, die de

verwoesting van Leuven nu binnen eenieders bereik gebracht hebben. Jammer echter, dat al deze heren stijf en strak beweren, dat de kunstwerken in de Sint Pieterskerk te Leuven allemaal verwoest zijn. Vermoedelijk komt dit door de oppervlakkigheid, waarmee velen tewerk gaan. Het zij mij vergund terwille van de waarheid nog eens uitdrukkelijk te verklaren dat alle schilderijen in die kerk nog gaaf zijn en het houtsnijwerk slechts op enkele weinige plaatsen geleden heeft. Ik ben een der weinigen, zo niet de enige geweest, die het interieur van de kerk, na de verwoesting, heb kunnen bezichtigen, en ik vermoed, dat de fabel van de vernieling der kunstwerken hieruit ontstaan is, dat de oppervlakkige beschouwer, ook der foto's, bij het zien van de verwoesting van het dak meent, dat alleen de kale muren zijn overgebleven. Niets is minder waar. Het schuine dak is weliswaar voor het grootste deel verwoest, maar daaronder bevond zich het gewelf, dat slechts op enkele plaatsen beschadigd is, bijvoorbeeld daar waar de zware ijzeren klokken uit de toren erop en erdoor vielen. In hun val verbrijzelden deze ook enig houtwerk en een klein schilderij. Maar binnen in de kerk zelf zijn er verscheidene punten van waaruit men van een vernieling in het geheel niets bemerken kan.

Maar ik zou u van mijn tocht naar het zuidwesten verhalen.

Wie hier is volgt de gewoonte om zich enige ogenblikken in elke aan de grote weg gelegen estaminet op te houden en krijgt bij het bier gratis de verhalen der opgewonden bevolking.

De weg ging via Ninove en Geraardsbergen naar Ath, een weg, waarlangs Duitse troepen in duizenden en tienduizenden op de Franse grens zijn losgetrokken. Hier zowel als in Enghien, dat ik later bezocht, hoorde ik overal de klacht, dat de Duitsers veel wijn te drinken wilden hebben, en als het kan: "champagne".

In Henegouwen was commandant von Wartenberg de baas en hij, zowel als zijn adjudant, kapitein Steinicke, hebben hier een verzameling proclamaties doen aanplakken, waarop ze trots kunnen zijn. Het merkwaardigste op dit punt was, dat iedereen gedurende de hele nacht, een lamp voor het venster moest laten branden, waarschijnlijk om het gevaar van uit het duister schietende burgers te verminderen.

Langs de Henegouwse wegen trokken, behalve de Duitse soldaten, ook de wagens met proviandering, en daarachter volgden zeer dikwijls kudde koeien. De Belgen, die de Duitsers met lede ogen zagen voorbijgaan, hadden steeds een woord sympathie voor "les pauvres bêtes", die te snel moesten marcheren.

In deze streken is er niet veel gevochten, en gelukkig hebben ook de bewoners niet geschoten, zodat een uitgebrand huis een zeldzaamheid is, maar heel anders wordt het weer, als we vanuit Ath (via Lens), Bergen of Mons naderen. Bij Nimy, waar de wegen van Brussel en Ath bij elkaar komen, beginnen weer de zwartgeblakerde muren.

Tussen de marktplaats en het station van Nimy, zijn naar gissing een honderdtal huizen verbrand. De andere, niet verbrande, zien er met hun gebroken deuren, vensters en huisraad, waarvan een groot deel op de weg ligt, niet minder ellendig uit. Hier is vrij hevig gevochten, te oordelen naar de doorzeefde schuttingen en de gaten, die men overal in het vuurwerk bespeurt. Op verscheidene deuren leest men nog: "Gute Leute", ja "Deutschfreundlich", of zelfs "Deutsche Leute", en witte doeken hangen overal uit de vensters. Wie die opschriften daar gezet heeft, kan ik niet ervaren. Enige toegelopen dorpelingen beweren, dat de Duitse soldaten ze er, na de verwoesting, uit ironie opgeschreven hebben, maar, naar de spelfouten te oordelen, zou ik eerder zeggen, dat de bewoners het zelf gedaan hebben om hun

huizen te doen eerbiedigen, wat intussen al zeer slecht gelukt schijnt te zijn.

Hetzelfde schouwspel bieden Soignies, Jurbise, Montignies-sur-Lens, waar ook verscheidene burgers zijn gefusilleerd. Juist een dag voor mijn bezoek werden uit Soignies 300 mannen, waaronder 2 geestelijken, zonder enige aanleiding gevankelijk weggevoerd.

Onder geleide bracht men ze naar Brussel, waar ze, vier aan vier marcherend, bijna de gehele lengte van de "Place Rogier" bezetten, die steeds voor de soldaten opengehouden en door geen Brusselaar betreden wordt. Toen verdwenen ze in de poort van de "Gare du Nord", en niemand weet, waarheen ze gevoerd werden.

In Nimy hebben de Engelsen vrij lang weerstand geboden aan de opmars der Duitsers, en daardoor heeft het dorp niet alleen veel geleden, maar het ook erg moeten ontgelden, toen de Engelsen verdreven waren.

Vijftig der meest geachte ingezetenen zijn verdwenen, waarvan vermoedelijk het merendeel gefusilleerd is. Tot dezen behoort de advocaat Massart. In Jemappes zijn 15 burgers gefusilleerd, die ook al geschoten moeten hebben. Daaronder bevond zij de zoon van de notaris Delhay.

Ten noorden van het kanaal van Bergen naar Condé bij Jemappes is een hele buurt huizen vernietigd en de kerktoren omgeschoten.

Het monument van Campian, ter herinnering aan de Franse overwinning van 6 november 1792, was de Duitsers natuurlijk een doorn in het oog, en het is vrijwel geheel verwoest.

In het ongelukkige gehucht Mascaux (tussen Frameries en Flénu) dat uitsluitend door arme mijnwerkers bewoond wordt, vond ik de meest

complete verwoesting, die me totnogtoe onder de ogen kwam. Letterlijk geen enkel huis was er meer bewoonbaar; de grootste helft der 200 bewoners is verdwenen, en de rest leeft in kelders en onder afdakjes. Frameries is ook grotendeels verwoest, te Thulin staan slechts een tiental huizen.

Maar laat ik ophouden. Het heeft geen doel u op de kaart al deze kleine plaatsjes te doen opzoeken, daar men in één woord kan zeggen: hier hebben ze alle meer of minder geleden, en zij, die nog deze, eens een zo schone, nu zo ongelukkige oorden bewonen zijn half dood van angst.

Het kanon zwijgt niet. Vlakbij belegerde men Maubeuge. Geen verder doorkomen was mogelijk, het krioelde van Duitse soldaten, en honderd maal klonk het: "Wat zoekt u hier?" En "Waar is uw pas?" Door de nood gedwongen begonnen we dus via Braine-le-Comte ('s Gravenbrakel) onze terugreis naar Brussel, menigmaal opgehouden door de lange transporten, die hier langs alle wegen, naar Frankrijk stromen.

Het is helaas niet mogelijk uit de mond der bevolking veel betrouwbaars op te tekenen. Als ik u vertelde wat ik hoorde, zouden u de haren te berge rijzen, maar daar het al te duidelijk blijkt, dat de fantasie de arme lieden parten speelt, moeten deze verhalen de doofpot in.

Eén echter wil ik er redden! Het betreft de Engelse soldaten, die bij Landrecies gevangen genomen waren, en door Bergen gevoerd werden. De arme kerels waren blijkbaar doodop, de meesten zonder hoofdbedekking, en zelfs waren er bij, met de armen in doeken, waarschijnlijk lichtgewond.

Het was een gezicht om ieders medelijden op te wekken, maar de Duitsers zijn op de Britten het meest gebeten, en de hele Duitse bezetting liep uit om het treurige hoopje te zien. En daar moesten de vernederde Engelsen onder de triomfantelijke blikken van hun overwinnaars voorbijtrekken, ja een der Duitsers kon zich niet weerhouden te roepen: "We zullen jullie leren onze koloniën te stelen!" Hoe begrijpelijk is zulk een uitroep, maar tevens hoe diep treurig!

Gelukkig kan ik hiernaast een glorierijker verhaal vertellen.

Te Tertre, aan het kanaal, hadden zich 18 Engelsen verborgen. De Duitsers die de brug over het kanaal wilde passeren werden opeens door een geweldig geweervuur verrast. Eerst trokken ze zich terug, maar, zeker vermoedend, dat het aantal Engelsen gering was, probeerden ze in stormpas over de brug te trekken. Dit wisten de Britten door een goed gericht vuur geruime tijd te beletten; de doden hoopten zich op en vielen in het kanaal. De Duitsers aarzelden. Maar, helaas, de Britten zagen zich plotseling van achteren aangevallen door een tweede compagnie Duitsers en, daar ze tegen de kanaaldijk lagen, hadden ze aan die zijde geen dekking, en werden neergeschoten. Alle 18 stierven daar de heldendood, maar een kleine 100 Duitsers viel met hen.

Men beweert, dat de Duitse vliegers gezien hebben, dat de Belgische burgerij bij Bergen de Engelsen geholpen hadden bij het maken der haastig opgeworpen verschansingen en loopgraven, en dat daarom de Duitse soldaten hier zo huis hebben gehouden. Enige dagen later echter dwongen de Duitsers dezelfde burgerij de graven voor hun doden te delven.

Waar ik echter gezegd heb, dat aan de kant van Ath weinig verbrand is, bedoel ik hiermee volstrekt niet, dat de burgerij er met de schrik

afgekomen is. Het is waar: de burgers leven, en hun huizen zijn ongedeerd, maar hun levensmiddelen zijn verdwenen, een grote hongersnood zal hiervan binnenkort het gevolg zijn. De oogst was rijk, maar de doorgetrokken troepen hebben alles opgegeten of meegenomen, en van wat er nog op het veld stond, is een groot gedeelte vertrapt. De ware verschrikkingen van de oorlog staan hier nog voor de deur.

Van de Engelsen vertellen de bewoners gaarne, en het schijnt, dat die vrolijke jongens, die geen woord Frans verstonden, en toch met de burgerij schertsten, een alleraangenaamste indruk gemaakt hebben.

Ondanks alle treurigheid lacht de hele ronde als een vrouwtje vertelt, hoe, gedurende het gevecht, als de Engelse soldaten rustig het handvat van hun mitrailleur draaiden, ze de burgers, die op een afstand stonden te kijken, lachend toeriepen: "Encore cinq centimes au piano. Regardez comme ils dansent!" Hiermee wilden ze toespeling maken op de automatische piano's, waarin men 5 of 10 centimes moet werpen om ze te doen spelen, en waarvan men er in iedere estaminet in de Borinage een vindt.

De Nieuwe Gazet, het Antwerpse blad, bevat een proclamatie, die de burgemeester van Grivegnée, bij Luik, de achtste dezer op last van de Duitse bevelhebber, majoor Dieckman, ter kennis van zijn burgers heeft moeten brengen. In die proclamatie wordt de bewoners van Grivegnée een gedragsregel tegenover de Duitse militaire overheid voorgeschreven en zo wordt daarin onder meer het volgende gezegd:

Ik (dit is majoor Dieckman) eis, van al de burgers die zich in mijn district bevinden, en voornamelijk van die der gemeenten Beyne-Heusay, Fléron, Bois-de-Breux, Grivegnée, dat zij de Duitse officieren met grote beleefdheid behandelen, door hun hoed af te nemen of

door de hand aan het hoofd te brengen als voor de militaire groet. In geval van twijfel, moet men voor iedere Duitse soldaat aanslaan. Degene die hierin tekort komt, moet verwachten dat de Duitse soldaten zich, door alle middelen zelf zullen doen eerbiedigen.

De Figaro verzekert, dat maarschalk von der Goltz, de Duitse gouverneur-generaal van het bezette gebied in België, met een vrijgeleide te Antwerpen is geweest, om de Belgische regering voorstellen tot een schikking te doen.

De Belgische regering heeft echter geweigerd, die voorstellen in overweging te nemen.